
VALÓSÁG

Az „átlagos” gyerekek oktatását szolgáló intézményrendszer mellett működik egy speciális oktatási-nevelési-fejlesztési igényeket kielégítő iskolarendszer is az országban, ahol különböző módon és különböző mértékben sérült gyerekeket és fiatalokat oktatnak. Tematikus számunknak megfelelően ezúttal ilyen típusú intézmények igazgatóival készítettünk interjút. A beszélgetésekből nemcsak ezeknek az intézményeknek a működési sajátosságaira, eredményeire és problémáira derül fény, hanem az is kiderül, hogy tanulságos példát szolgáltathatnak a “normál” intézmények számára. Nemcsak azért, mert pedagógusaik az átlagosnál is elhivatottabban végzik átlagosnál sokkal nehezebb munkájukat, hanem azért is, mert ők már régen megvalósították azokat a gyerekközpontú, személyes képességekhez és igényekhez igazodó iskolákat, amilyenek a “normál” rendszerben legfeljebb néhány pedagógus, szülő és gyerek álmaiban szerepelnek.

„Az ép társadalom nem nagyon fordul a sérültek felé”

Rimóczi Rudolf, a Mozgássérültek Állami Intézetének volt igazgatója

Educatio: Hogyan jött létre a mozgássérültek középiskolája?

Rimóczi Rudolf: Évtizedeken keresztül az volt jellemző, hogy kerekes székes életvitel mellett a fiatalok szülői segítséggel úgy, ahogy elvégezték az általános iskolát, és ezután egy nagyon alacsony szintű foglalkoztatás folyt a mozgássérültek intézetében. Az olcsó munkaerőt kihasználva, néhány tsz-melléküzemág és kézműipari vállalat nagyon nem embernek való foglalkoztatási lehetőséget kínált a mozgássérült fiatalok számára. Ez egészen a 80-as évek végéig tartott, amikor a fiataloknak még különböző színűre festett fonalakat kellett szétválogatni, a bélyegekről a ragasztót leáztatni, és műanyag vacakságokat kapirgálni, teljesen nevetséges pénzekért. Közben persze rendkívül nagy igény volt az iskolára és a szakmatanulásra. Az általános iskola elvégzésére csak néhány lehetőség nyílt az országban, a Pethő Intézet, a (Mexikói úti) Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthonában és Sályban volt egy halmazottan sérültek számára működő otthon és általános iskola. Az általános iskola elvégzése után azonban ezek a fiatalok megrekedtek, onnantól kezdve teljesen kilátástalan volt, hogy bekerüljenek valamilyen szakmai képzésbe. Magyarországon a mozgássérültek alulképzettek. Hogyne lennének alulképzettek, amikor nem tudnak bemenni az iskolákba. Szükség volt egy középfokú oktatási intézményre, amelyik akadálymentes helyen van, mert ezek a fiatalok kirekedtek minden középfokú oktatási intézményből a lépcső-rengetegek, a szűk

WC ajtók, a kabinet-rendszerű oktatás és hasonlók miatt. Tehát kellett csinálni egy iskolát. Az állami intézet viszont nem tudott iskolafenntartói jogosítványt szerezni, ezért 1990-ben létrehoztuk az Addetur Alapítványt. Az alapítvány megszerezte az iskolafenntartói jogosítványt, tíz évre szóló közoktatási szerződést kötött a fővárossal. 1993 óta működik az alapítvány által fenntartott középszintű oktatási intézmény, amelyben ma már 9–10. osztály, kétéves szakiskola, hároméves szakmunkásképző, négyéves normál gimnázium és a szakközépiskola ötödik évfolyama van. Mindez természetesen lehetőséget kínál egy felsőoktatási intézménybe való továbblépésre is.

E: Milyen szakmákat oktatnak?

R R: A szakmunkásképzőben nőiruha-készítő, kéziszővő és alapfokú számítógépes képzések vannak. A nálunk érettségizők közül a jobb képességűek jelentkeznek felsőoktatási intézményekbe, de akinek elsőre nem sikerül, elvégzi az ötödik évfolyamon a szoftver-üzemeltetői szakot. Ezalatt jobban felkészülnek, és még egyszer megpróbálják a felsőfokra bejutást. A mi nevelési, oktatási programunk a középfokú képzésre és a szakmai képzésre alapozott rehabilitáció. Emellett a rehabilitáció sok ága jelen van az intézet tevékenységében. Az orvosi rehabilitáció az egészségügyi intézményekre tartozik, de ha a sérült fiatal idekerül, itt elkezdődik a szociális rehabilitációja és folytatódik a mozgásrehabilitációja is. Vagyis állapotának megfelelő mozgásterápiát kap, amit nagyon komolyan veszünk, mert ha elhanyagoljuk a mozgásrehabilitációt, akkor hiába képezzük akármire, össze fog roskadni az asztal mellett.

E: Hány fiatal él és tanul az intézetben?

R R: Mi két helyen működünk Budapesten. Egyik a Mozgássérültek Állami Intézetének nagyobbik épületegyüttese a Marczibányi téren, és van egy kisebb intézményünk is a Hermína úton, ahol a gimnázium 2–4. osztályai működnek, és 60 fő bentlakására van lehetőség. A Marczibányi téren 120 fő körüli a bentlakásos létszám, és a bejáró tanulók száma is 100 körüli. Zömmel mozgássérültek, de van közöttük egyéb egészségkárosodott és szociálisan igen hátrányos helyzetű fiatal is. Az intézet bentlakásos része állami intézmény, amely a Szociális és Családügyi Minisztérium fenntartásában működik.

E: Miért működik ez az intézmény minisztériumi fenntartásban?

R R: Fogalmam sincs. Ilyen típusú intézet szerte Európában, de talán az egész világon sehol nem működik minisztériumi fenntartás alatt.

E: Előnyösebb lenne a fővárosi fenntartó?

R R: Erről annyit tudok mondani, hogy a Mexikói úti intézményben, amelyik a mozgássérült gyerekek általános iskolai oktatását biztosítja, a bejárókkal együtt sincs annyi gyerek, mint nálunk, de van nekik hét kisbuszuk, amivel közlekedni tudnak, nekünk viszont összesen kettő van. De más példát is tudnék mondani. Nálunk nagyon fontos feladat a rehabilitációs programokon belül az önálló életvitelre való felkészítés. Ennek fontos része az ún. konyhatechnika és az ezzel összefüggő gazdálkodás, vagyis a háztartás üzemeltetése. Évek óta szeretnénk egy tankonyhát létesíteni, mert egy üzemi konyha 60 kg-os burgonyatisztítójával és hatalmas méretű üstjeivel nem lehet önálló életvitelre felkészíteni senkit. Most már különböző pályázatokból és adományokból lassan-lassan összeáll a tankonyhánk. Lesz benne egy oktatóebédlő és egy oktatókonyha, amely képes egy nagy családot kiszolgálni. Évek óta törekszünk erre, de még mindig nincs kész. A Mexikói úti intézmény ezt egy év alatt összehozta, mert a főváros biztosította rá a szükséges milliókat. Ezzel szemben amikor én a minisztériumtól a szükséges fenntartási-karbantartási munkákhoz igényelek 51 millió Ft-ot, akkor kapok hetet, vagy legfeljebb 11-et.

E: Min múlik ez a nagy különbség?

R R: Sajnos nem tudok rá magyarázatot.

E: Nincsenek erre a célra meghatározott normatívák?

R R: Pusztán a normatívából nem tudnánk létezni. A normatívába a fejlesztések egyáltalán nem férnek bele, pedig a fejlesztés nélkülözhetetlen. A rehabilitációs munkához kellenek tantermek, oktatótermek, szakköri termek és egyebek. Magyarországon a törvény a rehabilitációs intézményekre vonatkozóan azt mondja ki, hogy míg egy négyzetméter jut az elhelyezésre, két négyzetméternek kell jutnia a rehabilitációs szolgáltatás ellátására. Nálunk ez az arány mindössze egy-egy, szerte Európában viszont ez az arány egy a hathoz vagy nyolchoz. Vagyis hatszor-nyolcszor nagyobb terület szolgál a rehabilitáció céljára, mint az elhelyezésre. Ami az intézményfenntartást illeti, nálunk bázisfinanszírozás van, tehát a támogatás egy része a bérre fordítódik, a másik része dologi kiadásokra. A bérhez minden évben hozzáteszik az emeléseket, de a dologi kiadásoknál nagyon kicsi az előrelépés. Az idei változatlan a tavalyihoz képest, és a tavalyi ugyanannyi volt, mint a tavalyelőtti, holott mindenki tudja, hogy a villany, a gáz, a víz-csatorna, az üzemanyag árak hova emelkedtek, a szakmunka ára hova szökött, és mennyit emelkedtek az élelmiszer árak. A dologi célokra fordítható pénz évvégére mindig elfogy, és azért nincs nálunk jutalmazási lehetőség, mert a bérmegegyeztetéseket is dologi kiadásokra költjük.

E: Miből tudtak mégis fejleszteni?

R R: A jelentősebb összegeket erre a célra pályázatokon lehetett elnyerni, de az sem problémamentes. Most például a szociális ellátó rendszer egyik nagy fejlesztési programja a "kitagozás", ami azt jelenti, hogy ezekből a nagy intézményekből kisebb, családasabb egységekbe kellene elhelyezni a sérülteket, annak érdekében, hogy nagyobb lehetőségük legyen az önrendelkezésre és az integrációra. Ilyen intézmények mindenütt vannak Európában, védett házaknak nevezik őket, mi lakóotthonoknak nevezzük. Megjelenik pl. az erre vonatkozó pályázati kiírás, de az a nagy hibája, hogy differenciálatlan. Mert az elnyerhető összeg pl. egységesen 15 millió Ft. Egy értelmi fogyatékosokkal foglalkozó intézmény igazgatója 14 millióért vesz egy háromszintes kertes házat, egy millióért kimeszelteti és berendezi, és harmadnapra már be is költöztethet 8–10 értelmi fogyatékos fiatait, akik ott megfelelő felügyelet biztosításával valóban normalizált körülmények közé kerülnek. De egy mozgássérült esetében 15 millióból ezt nem lehet megcsinálni, mert az ingatlanok többsége vertikális építmény lift nélkül, ami egy mozgássérült esetében szóba sem jöhet. Ráadásul az ingatlanok normál használatra készültek, 60 centis ajtókkal, takarékos helykihasználással, vagyis akármilyen ingatlant veszek, teljes átalakításra van szükség. Tehát ha én elnyerem 15 milliót, és 14-ért veszek egy házat, még nem vagyok sehol. Egyébként néhány évvel ezelőtt ezt már kipróbáltuk. Az alapítványunk Ecsér községben éppen 14 millióért vett egy házat, de mire fogadókész állapotba került, 54 millió Ft-ba volt. Azóta oda már kiköltözött tíz mozgássérült fiatal, akik házaságban vagy társas kapcsolatban élnek. Van az objektumban öt, teljesen összkomfortos és mindenkinek az állapotához igazított másfél szobás kis lakás, és tartozik hozzá egy 80 négyzetméteres foglalkoztató műhely, amelyik korszerűen felszerelt és varrásra, ill. piacképes bőr, műanyag- és papírtermékek előállítására alkalmas. Tehát az ott lakók foglalkoztatása is megoldott.

E: Milyen pályázati lehetőségeik vannak?

R R: Nagyon sok pályázati kiíráshoz illeszkedik a mi rehabilitációs programunk. A Soros Alapítványnak nagyon sok pályázati kiírása van, a Szociális és Családügyi Minisztériumnak is van egy erre a célra létrehozott alapja, ezen kívül van a Fogyatékosok Esély Közalapítvá-

nyának, az Ifjúsági és Sport Minisztériumnak, a Kulturális Minisztériumnak, és a fővárosnak ill. a kerületeknek is. Mindezt figyelemmel kísérik, és ahova lehet, oda pályázunk.

E: Milyen támogatást kap az intézetben működő alapítványi iskola?

R R: A tanulói létszám után járó normatívát, hiszen közoktatási feladatot látunk el. Ez a normatíva azonban még az alapítványi iskolában alkalmazott tanárok bérére sem elég. A másik forrás a gazdálkodó szervezetek és magánszemélyek adományai, a szakképzési hozzájárulás, amelyet néhány cégtől közvetlenül megkapunk. Ezen felül vannak a pályázatok és az adózó állampolgárok nekünk ajánlott 1%-ai. Éves szinten ez is milliós nagyságrendet tesz ki. Az alapítványi iskola éves költségvetése a 40 millió Ft-ot meghaladja, ennyinek össze kell jönni. Ebből kb. 200 tanuló oktatását tudjuk biztosítani.

E: Milyen életkorúak a tanulók?

R R: 14–15 évtől indul a képzés és 22 éves korig engedélyezhető a fogyatékosbeiskolázás, de magántanulóként idősebbek oktatását is vállaljuk.

E: Milyen arányban vannak a tanulók között a súlyosan sérültek?

R R: Nagyon sokfajta betegségű és állapotú tanulónk van. A bent lévő foglalkoztatottak 30%-a a súlyosak közé tartozik. Az ő esetükben a felkelés, a WC-használat, a tisztálkodás, az öltözködés közreműködőt, vagyis személyi támogató szolgáltatást igényel. Ettől kezdve aztán vannak fokozatok, attól függően, hogy ki milyen és mennyi időre szóló támogató szolgáltatást igényel. Egészen odáig, hogy van olyan fiatal, akinek éppen csak a cipőfűzőjét kell bekötni. A konduktoraink és a gyógytornászaink nagyon sokféle fejlesztést folytatnak. A mi pedagógiai és rehabilitációs alapelvünk az, hogy mindenki csinálja meg azt, amit képes megcsinálni. Tehát lehet, hogy otthon mindig anyu vajazta a kenyeret, de mivel ezt a fiatal önállóan is meg tudja csinálni, itt megcsináltatják vele. A másik alapelvünk az, hogy amire meg lehet valakit tanítani, arra tanítsuk meg. Pl. idejön a mozgássérült fiatal, aki korábban nem használt tömegközlekedési eszközt. Ha a szakembereink úgy látják, hogy ő erre képes lenne, akkor a villamosmegállóban gyakoroltatják vele a mozdulatokat, és megtanítták arra, hogy ezt hogyan kell csinálni. Amikor ide bekerül a fiatal, egy teljes körű vizsgálaton esik át, amiben pályaalkalmasság- vizsgálat, mozgásállapot- vizsgálat, és személyiségvizsgálat van. Kiderül, hogy mik a megmaradt képességei. Ezekre alapozzuk a képzését és a rehabilitációját, figyelembe véve a szándékát, az ambícióit és a mi lehetőségeinket. Ha ezek egybeesnek valamilyen ponton, akkor az ő élete 3–5 évre elrendeződött, vagy akár azon túl is. Mindenkinél személyes rehabilitációs programja van, amibe egészségmegőrzése, mozgásterápiája, iskolai oktatása vagy szakmai képzése, szociális támogatása, személyiségfejlesztése és mentális támogatása egyaránt beletartozik. Ezután kötünk vele ill. a szülővel egy megállapodást arról, hogy mi ezeket a programokat kínáljuk, és ebben tudunk segíteni, de helyette természetesen nem tudjuk megvalósítani, tehát az ő közreműködésére és akaratára feltétlenül szükség van. Ezek a programok rugalmasak és alakíthatók, évente kétszer vizsgáljuk és elemezzük a helyzetét, előrehaladását azoknak a szakembereknek a bevonásával, akik róla gondoskodnak.

E: Mindenkit fel tudnak venni, aki jelentkezik?

R R: Mindenkit fel kellene venni, de nem mindig lehet, mert nem mindenkinek tudunk bentlakást biztosítani. Ilyenkor előjegyzésbe kerülnek. A másik kérdés a fiatal állapota, ugyanis ettől függő egészségügyi és támogató szolgáltatásra van szüksége. Nekünk erre a munkára van egy bizonyos kapacitásunk, és amelyik ezt a kapacitást meghaladja, azt nem tudjuk felvenni. Egy nővért vagy egy gyógytornászt lehet egy kicsit terhelni, de ha túlterheljük, akkor az már rontja a szolgáltatás minőségét. Mi már körülbelül tudjuk, hogy az ún. "rossz

mozgók” milyen arányánál áll be az az egyensúly, amit nem szabad túllépni, mert akkor nem tudjuk biztosítani azt az ellátást, amit állapotánál fogva a fiatal igényelne. Ezért mindig csak annyi “rossz mozgót” tudunk felvenni, amennyit kibocsátunk. A másik szempont az, hogy minden ember fejleszthető, de a középfokú oktatáson belül nem mindenki képezhető. Tehát kell szabnunk valamilyen határt, ami az értelmi képességekre vonatkozik, ez pedig jelenleg a 80 körüli IQ-nál van. Most pl. van egy kísérleti osztályunk, ahol bizony vannak 70 körüli IQ-val is néhányan. Ők is fejleszthetők, de egy ilyen munka nagyon szakember-igényes. Ha egy ilyen fiatal bekerül egy osztályba, az nagyon igénybe veszi a tanárt, és hátráltatja a többiekét. Ilyenkor mindig felmerül a kérdés, hogy mi a fontosabb. Hogy a 15 fő az előírt tervnek megfelelően fejlődjön, vagy pedig annak az egynek a fejlesztése. Ezek a legsúlyosabb dilemmáink. A másik igen komoly problémát azok a fiatal felnőttek jelentik, akik súlyos mozgásállapotban vannak, a családjuk minden vonatkozásban, anyagilag, pszichésen és fizikálisan is kimerült, és ott lebeg a szülők felett a nagy kérdés, hogy mi lesz veled, ha én meghalok. Jelenleg 80 fölött van már az ilyen helyzetben lévő fiatalok száma, akik hozzánk nem egészen egy év alatt jelentkeztek. Ma még az ő problémáikat nem tudjuk megoldani. Nagy szükség lenne a szociális ellátó rendszerben egy olyan intézménytípusra, ami legalább napközben elfoglaltságot biztosítana számukra. Ahova reggel beviheti a szülő, este haza, de napközben történjen vele valami. Tehát egy foglalkoztatóról lenne szó, ami lehet játékos, lehet sportos, lehet szakmai vagy kulturális, mindenféle. Ilyen jelenleg nincs, de nagy szükség lenne rá.

E: Hány tanár dolgozik az intézetben?

R R: Az Addetura Alapítványi Iskolában 19 főállású tanár és öt óraadó, a Mozgássérültek Állami Intézete pedig 112 közalkalmazottat foglalkoztat. Többféle szakmai képzettségűek, kiváló szakemberek és a munkájukat nagy elhivatottsággal végzik, amire itt igen nagy szükség van. A támogató-segítő szolgálatot ellátó munkatársaink, órán is, de többnyire szünetekben, étkezésnél, indulásnál, érkezésnél biztosítanak segítséget. Ők többnyire ápolók vagy szociális munkások.

E: A tanárok képzettsége megfelelő?

R R: Elvileg gyógypedagógusoknak kellene lenniük, de többségük nem az. Az értelmi fogyatékosok esetében fontosabb, hogy a tanár gyógypedagógus legyen, mint az ép értelmű mozgássérült esetében. Egy jó vénájú, empatikus pedagógus akkor is átlátja, hogy itt milyen segítségre van szükség, ha nincs speciális képzettsége. A mozgássérült esetében a gyógypedagógus szerepét a szomatopedagógus, a konduktor és a gyógytornász látja el, akik igyekeznek a fiatal mozgásállapotát és kondícióját fenntartani, javítani.

E: A szakmai gyakorlathoz saját műhelyeik is vannak?

R R: Igen, ezek itt vannak az intézetben. Szövőműhely, varróműhelyek, korszerű gépekkel felszerelve, két számítógépes oktató-laboratórium, amelyeknek a felszerelése miatt szintén nem kell szégyenkezniünk. Szinte minden számítógépes oktatóprogramot képesek vagyunk használni. Mivel a műhelyek kapacitását nem használja ki teljesen az intézmény, más képzőhelyeknek is bérbe szoktuk adni. Van, amikor még szombaton is működnek a műhelyeink. Ebből némi bevétele is van az alapítványnak.

E: Az itt megszerzhető szakma egyenértékű egy normál iskolában megszerzett szakmával?

R R: Feltétlenül. Időnként tapasztaljuk ugyan az idekerülő fiataloknál, hogy az általános iskolai tudásszintjük alacsonyabb annál, ami a bizonyítványukban áll, de mi arra törekszünk, hogy sajnálatból senkinek ne adjunk semmiről bizonyítványt. Ez kettős becsapás lenne és mindenki csak rossz érzést keltene, az oktató tanárban is, és ha próbatételre kerül sor, a

fiatal emberben is. A szülők részéről időnként tapasztalunk olyan elvárásokat, hogy az ő szegény gyerekétől ne követeljünk annyit. Nagyon kevés az olyan szülő, aki reálisan meg tudja ítélni a gyereke képességeit.

E: Milyen az együttműködés az intézet és a szülők között?

R R: Az esetek többségében teljesen normális, de vannak szélsőséges esetek, és vannak különböző szülők is. A szülők társadalmi összetétele nagyon vegyes. Vannak jómódúak, a többség az átlaghoz tartozik, és van néhány család, amelyik nagyon nehéz szociális helyzetben él.

E: Az alapítványi iskola kér a szülőktől anyagi hozzájárulást?

R R: Kérni nem kérünk, de a tájékoztatónkban benne van az alapítványi befizetés lehetősége. Vagyis aki képes rá, attól szívesen vesszük a hozzájárulást. Az 1%-os befizetések nagy része is a tanítványaink szüleitől származik.

E: A szülőkön kívül más szponzorai is vannak?

R R: Nagy ritkán akadnak. Van pl. egy Kft, amelyik átvállalta egy nehéz szociális helyzetből jött kislány teljes évi személyi térítési díját. Mert ugye a bentlakásért itt fizetni kell. Ugyanígy szponzor magánszemélyként is van.

E: Mekkora ez a havi térítési díj?

R R: 18 ezer Ft a havi személyes térítési díj. Ez azért elviselhető, mert a családi pótlék összege megemelkedett, és amíg a fiatal nálunk lakik, idejön a családi pótlékja, tehát neki csak a különbözetet kell kifizetni. Ez nagyon sok esetben még így is teher a szülőnek. Ha nagyon nehéz a családi helyzet, előfordul, hogy az önkormányzat átvállal valamennyit a költségek-ből és a személyes térítési díj egy részét kifizeti. De előfordul, hogy a mozgássérült fiatal éppen azért nem iskolázzák be, mert otthon szükség van az ő járandóságaira, mert a család e nélkül nem tudna létezni. Volt olyan eset, amikor a jó képességű kislányt az anyja hazavitte, mert tudta, hogy a lánnyal együtt hazaviszi a rokkantjára, az árva-jára és a családi pótlékot is. Mi a családokkal való kapcsolatot igyekszünk erősíteni, mert tudjuk, hogy védenek abba a családi környezetbe kerülnek majd vissza. Tehát mindent megteszünk annak érdekében, hogy a családi kapcsolat megmaradjon és erősödjön, mert a visszatér oda vezet, a törvény öt évben maximálja a rehabilitációs időszakot.

E: Ki maradhat itt öt év után? És azután mi történik?

R R: Ahhoz, hogy itt maradjon, felvételt kell nyernie egy felsőoktatási intézménybe. A törvény ugyan ezt nem mondja ki, de ez elég indok ahhoz, hogy az öt év meghosszabbítható legyen. Azok viszont csak szakmát szereznek, azoknak ki kell menniük. Az ő esetükben a visszakerülést megelőzően az intézeti szociális támogató csoport felveszi a kapcsolatot a családdal, a háziórossal, az önkormányzattal, és a településhez legközelebb eső mozgássérült érdekvédelmi szervezettel. Igyekszik felkutatni, hogy az itt megszerzett szakmai képzettséggel milyen munkalehetőséghez lehet jutni az adott településen, ki tudják-e vinni a lakására a munkát, és akkor ő mint bedolgozó tevékenykedhet; vagy az állapota megengedi, hogy eljárjon egy integrált foglalkoztató helyre. Mindezeket megvizsgáljuk, és ezután engedjük el. Továbbra is igyekszünk figyelemmel kísérni a beilleszkedését és elősegíteni a további boldogulását. Egy mozgássérültnél pl. nagyon fontos, hogy legyen jogosítványa. Ma már elég költséges egy jogosítványhoz hozzájutni, de a költségek felét az alapítvány átvállalja. Aztán van olyan célja is az alapítványnak, hogy egzisztenciális támogatást nyújtson. Nem pénzt adunk, hanem munkaeszközt, varrógépet, számítógépet, ami segíti az önálló életvitelt, a munkavállalást és a beilleszkedést. Ezeket az eszközöket az alapítványtól pályázati úton lehet elnyerni. Azokat a pályázatokat támogatjuk, amelyekből kiderül, hogy a fiatal maga, vagy a családja is igyekszik saját erejéből megoldani a helyzetet. Van egy kölcsön-

akciónk is, amelyet a Soros Alapítvány támogatásával indítottunk be. Ez azt jelenti, hogy veszünk varrógépet, számítógépet, perifériákat, amelyek a fiatalok munkavállalásához szükségesek, és szociális bérleti díjért kikölcsönözzük őket. Nemcsak munkavállaláshoz szükséges eszközöket, hanem egyéb költséges eszközöket is kölcsönzünk nagyon alacsony bérleti díjért, pl. Betegemelőt, annak érdekében, hogy a fiatalot otthon jobban el tudja látni a család. Három év után aztán ezt az eszközt nagyon alacsony áron meg is vásárolhatja.

E: Saját foglalkoztatója nincs az intézménynek?

R R: Az állami intézetnek van egy partner-szervezete, a Luxin kft, ez a cég bérel az intézettől helyiségeket, és ezekben a helyiségekben történik a rehabilitációs foglalkoztatás, vagy pénzügyes foglalkoztatás, ahova bejárnak azok a védenceink is, akik ezt meg tudják tenni. Itt egy kis szövőüzem, egy kis bórdíszműves műhely, egy kis varroda és egy kis vegyes-üzem van, ahol festést, célszerszámok összeszerelését, csomagolást, papírmunkákat, számítógépes adatrögzítést, szövegszerkesztést, művészeti munkát végeznek a fiatalok. A tervünk szerint egy céggel szerződöttünk, aki hajlandó azokat foglalkoztatni, akiket mi javasolunk. Ezek azok a két-három év alatt szakképesítést szerzett fiatalok, akiket nem akarunk gyakorlatlanul hazaküldeni, vagy hozzá akarjuk őket segíteni a nyugdíjhoz szükséges munkaviszony megszerzéséhez. Ha a cégnek ezen felül még van kapacitása, akkor az innen már kikerült védenceinket foglalkoztatja. Jelenleg a cég bentlakókkal és bejárókkal együtt kb. 30 embert foglalkoztat. Szerződéses viszonya van az állami intézettel, és nagyon jól együttműködünk.

E: Nem lenne szükség nagyobb létszámú szociális foglalkoztatóra?

R R: De igen, feltétlenül szükség lenne, mert a mozgássérült az első, akit a munkahelyek elbocsátanak, és az utolsó, akit felvesznek, de itt az intézményben nincs hely erre a célra. Nem vagyunk erre megfelelően felkészülve. Ha pl. itt a kertben lenne egy megfelelő méretű üvegházunk, azzal a szakmai képzési palettánk és a foglalkoztatási lehetőségeink is bővíthetnének. Mozgássérültjeink a kertészeti munkák közül a palántaneveléstől a virágkötészig sokféle munkát el tudnának végezni. De egyelőre nincs ilyen lehetőségünk.

E: Hogyan változott az utóbbi években a sérült emberekhez való viszony Magyarországon?

R R: Az én véleményem szerint javulóban van. Ez a javulás részben annak köszönhető, hogy több éves törekvésünk eredményeként megszületett az Esélyegyenlőségi Törvény. Ez ugyan átütő szemléletváltozást nem hozott, de azért van hatása. A javuláshoz hozzájárult az Országos Fogyatékosügyi Program is, ami már a törvény nyomán jött létre. Ez a program kötelezettségeket ró a közintézményekre, az önkormányzatokra, az oktatási intézményekre és sok mindenkire. Ez szemléletet befolyásoló tényező is egyben. A felnőtt társadalom még nem igazán fogékony erre, de létrejött a Mozgássérült Emberek Önálló Élet Egyesülete, amelynek keretében ún. "informátorok" és "révészok" teljesítenek szolgálatot. Valamennyien súlyos mozgássérültek, akik több éves tanfolyami képzésben vettek részt, hogy felkészülten lássák el az informátor, illetve a révész szolgálatot. Tulajdonképpen profi sorstársi segítők az orvosok, pszichológusok és gyógytornászok mellett. Visszavezetik a friss rokkantat (és annak családját, társát, gyermekeit) - kerekesszékes állapota ellenére- az értelmes életbe. A "révészok"-nek sokfajta tevékenységük közül az egyik az, hogy kijárnak iskolákba, osztályfőnöki órákra, főiskolai-egyetemi kollégiumokba, vagy a honvédséghez, egyházi közösségekhez, nyári táborokba, és ott elmesélik, hogy a másrmilyen embernek milyen az életvitele, milyen életérzései, milyen lehetőségei és milyen nehézségei vannak. Erre azért van szükség, mert az ép társadalom nem nagyon fordul a sérültek felé. Az ő beszámolóik révén és a tőlük szerzett információk révén biztosan állíthatom, hogy a fiatalok fogadóképessége a fogyatékos-ügyben összehasonlíthatatlanul jobb, mint a felnőtt társadalomé.

E: Végezetül szeretném megkérdezni, hogy ki vezeti most ezt az intézetet?

R R: Miután múlt év augusztusában nyugdíjaztak, most, másodszori pályázásra sikerült kineveznie a minisztériumnak egy új igazgatót. Közben én folyamatosan dolgoztam, mert a megbízott igazgató, aki korábban az intézet gazdasági vezetője volt, szerződéssel tanácsadóként alkalmazott. Vagyis az új igazgató megérkezéséig folyamatosan végeztem a vezetői teendőket.

E: Honnan jött az új igazgató?

R R: A Szociális és Családügyi Minisztériumból, fiatal, jól képzett szakember, aki tájékozott a fogyatékos ügyben. Intézményvezetői gyakorlata még nincs, de remélhetőleg majd beletanul.

E: Önként ment el nyugdíjba?

R R: Nem, 66 éves vagyok, és utolért a nyugdíjkorhatár. Rosszul érintett ez a dolog, mert szívesen maradtam volna. Nem beszélve arról, hogy nem sokkal ezelőtt írta alá Magyarország az Európai Szociális Chartát, és ez az eljárás annak szellemiségével nem egészen harmonizál. Ha egy igazgató, egy elnök, egy professzor vagy egyetemi tanár szellemileg és fizikailag is képes ellátni a munkáját, akkor nem illik felállítani, még akkor sem, ha arra a jogszabály lehetőséget kínál.

E: Hogyan történt a nyugdíjazása?

R R: Teljesen váratlanul megjelent egy minisztériumi államtitkár, egy főtanácsos és egy főosztályvezető, és rövid beszélgetés után tudomásomra hozták, hogy hány óra. Ezt követően behívtak a minisztériumba, ott ült két államtitkár és átadták a felmentő okmányomat. Ennyi a történet.

E: Mivel magyarázza, hogy ez ilyen sürgős volt?

R R: Nem kerestem rá magyarázatot, mert teljesen értelmetlen magyarázatokat keresni.

Az interjút Liskó Ilona készítette

“A fogyatékos gyerek is ugyanolyan gyerek, mint más”

Helesfai Katalin, a Vakok Általános Iskolájának igazgatója

Educatio: Hogyan került kapcsolatba a vakokkal?

Helesfai Katalin: 1968-ban végeztem az Egri Tanárképző Főiskolán magyar-történelem szakon, és utána vissza szerettem volna kerülni a családomhoz. Teljesen véletlenül kerültem a gyógypedagógia területére, mert a nagyothallók iskolájában kaptam állást, és diplomával a zsebemben gyerekfelügyelőként kezdtem el dolgozni. Abban az időben még nem volt ennyi iskola, és nem volt lehetőség Budapesten magyar-történelem szakkal elhelyezkedni. Nagyon hasznos volt az az egy év, amit gyermekfelügyelőként dolgoztam, hiszen a fogyatékos gyerekeket szabadidejükben, nem iskolapadhoz kötötten, hanem egyéb formában tudtam megismerni, tehát rengeteget tanultam. Egy év után átvettek az iskolai részlegbe, magyartörténelmet tanítani. Közben elkezdtem a gyógypedagógiai főiskolát, megszereztem a szurdopedagógia szakot, ami a hallássérültek oktatására jogosít fel, és a logopédia szakot is elvégeztem. Tizenhét évig ott dolgoztam, egy munkahelyen. Az utolsó 3 évében országos szakfelügyelő lettem, tehát valamennyi siket intézményben és a nagyothallók intézményében szakfelügyeleti munkával is megbíztak. És akkor teljesen váratlanul, 1985-ben kerül-